

გურული მოჯირითეები ამერიკაში

გურული ცხენოსნების ნიჭი და შემოქმედება ამერიკასა და ევროპაში მე-19 საუკუნის ბოლოს გახდა ცნობილი. 1892 წელს ამერიკის შეერთებული შტატები სახელმწიფოს დაარსების მეასე წლისთავს ზეიმობდა. ამ მნიშვნელოვანი თარიღის აღსანიშნავად ქვეყანაში უამრავი საინტერესო ღონისძიება და სანახაობა ეწყობოდა.

ცხენზე ჯირითი სანახაობებს შორის განსაკუთრებით პოპულარული იყო, ამიტომ სახელგანთქმული ცხენოსნები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოდიოდნენ და წარმოდგენებს მართავდნენ. სწორედ ამ დროს გურული მხედრების ჯირითი საქართველოში ამერიკიდან ჩამოსულმა წარმომადგენელმა ნახა და ისე მოიხიბლა, რომ 10-კაციანი ჯგუფი ამერიკაში მიიწვია.

მხედრების ჯგუფს „ჩოხაგრძელა“ ერქვა. გურულები ჯერ იტალიაში ჩავიდნენ და თავიანთი ხელოვნება წარმოადგინეს, შემდეგ საფრანგეთში და ბოლოს გემით ამერიკასაც მიაღწიეს. ყველა ქვეყანაში მაყურებელი მოხიბლული იყო ქართველი მხედრების ოსტატური ჯირითით, ცეკვითა და სიმღერით. „ჩოხაგრძელას“ ამერიკულ-ევროპული ტურნე 4 წელიწადს გაგრძელდა. შემდეგი წარმატება ამერიკის აღმოჩენის 400 წლისთავის აღსანიშნავ ზეიმს უკავშირდება. ამ ზეიმზე გურულ ცხენოსანთა ახალი ჯგუფი გაემგზავრა ამერიკაში.

ცხენოსანთა ჯგუფს გამოცდილი მხედარი ლუკა ჩხარტიშვილი ხელმძღვანელობდა. გურულ ვაჟკაცებს არც ქალბატონები უდებდნენ ტოლს ცხენოსნობაში. ისინი დიდი ოსტატობით გამოირჩეოდნენ და განსაკუთრებულ ლაზათს ჰმატებდნენ გურულ მხედართა წარმოდგენებს.

გურული მხედრების წარმატება ამერიკასა და ევროპაში ბაფალოს შოუს უკავშირდება. ბაფალოს შოუს დამაარსებელი უილიამ ქოუდი იყო. ქოუდის უფრო „ბაფალო ბილის“ სახელით იცნობდნენ. ბაფალო (buffalo) ინგლისური სიტყვაა და ბიზონს ანუ გარეულ ხარს ნიშნავს. ბაფალო ბილი ამ შოუს დაარსებამდე ბიზონის ხორციტ ვაჭრობდა. ამიტომაც დაარქვეს ეს მეტსახელი. იგი ამერიკის რკინიგზის მშენებლობაზე მუშებსა და ხელოსნებს ამარაგებდა ხორციტ და წელიწადნახევრის განმავლობაში 4 300-ზე მეტი ბიზონი მოინადირა. ბაფალო ჭკვიანი კაცი აღმოჩნდა და მალე მიხვდა, რომ წარმოდგენების გამართვა უფრო მომგებიანი იყო, ვიდრე ნადირობა და ხორციტ ვაჭრობა. 1883 წელს მან საფუძველი ჩაუყარა „ბაფალო შოუს“, რომელიც სულ მალე მთელ ამერიკასა და ევროპაში გახდა ცნობილი. „ბაფალო შოუს“ ერთი წარმოდგენა 10-12 ათას მაყურებელს იტევდა. წარმოდგენები კი ცოცხალ გამოფენას ჰგავდა. აქ სხვადასხვა ეროვნების ხალხი ეროვნული ტანსაცმლით გამოდიოდა და მაყურებელს თავისი ქვეყნის ტრადიციებს წარმოუდგენდა. რის ნახვა არ შეიძლებოდა ბაფალო შოუში! ხან ომის, ხან ნადირობის სცენები უამრავი ხალხის მონაწილეობით იმართებოდა. წარმოდგენები ინდიელების თავდასხმებს, ყაჩაღების მარცვის სცენებს, ბიზონებზე ნადირობის, ჯირითში შეჯიბრების, მიზანში სროლისა და სხვა საინტერესო სცენებისგან შედგებოდა და 3 საათზე მეტ ხანს გრძელდებოდა.

ქართველი ცხენოსნები „ბაფალოს შოუს“ 1893 წელს შეუერთდნენ ინგლისში მოგზაურობის დროს და მაშინვე წარმოდგენის მთავარ გმირებად იქცნენ. 1893 წელს „ბაფალო შოუს“ ექვსი მილიონი ადამიანი დაესწრო. ასეთი წარმატება მას არასოდეს აღარ უნახავს. „ბაფალო შოუ“ 30 წლის განმავლობაში მთელ მსოფლიოში მოგზაურობდა და მის წარმოდგენებს დაახლოებით 50 მილიონი ადამიანი დაესწრო. ქართველი ცხენოსნების გამოსვლა ამერიკული წარმოდგენების უმნიშვნელოვანეს ნაწილს წარმოადგენდა. ამ გამოსვლებში მრავალი ქვეყნის წარმომადგენელი მონაწილეობდა, მაგრამ მაყურებლის ინტერესი გურული მოჯირითეების ხელოვნებისადმი მხოლოდ ინდიელებისა და კოვბოებისას თუ შეედრებოდა. გურულები 30 წელიწადზე მეტ ხანს გამოდიოდნენ ამერიკულ და ევროპულ სცენებზე. მათ თითქმის მთელი მსოფლიო მოიარეს და საყოველთაო აღიარება მოიპოვეს.

გურულების ჯირითმა დიდი გავლენა მოახდინა კოვბოების საცხენოსნო ხელოვნებაზე. მოგვიანებით მსგავსი ილეთები, „თავზეხელაღებული“ ჯირითი და ჰაერში ტრიალი კოვბოების საცხენოსნო ილეთებშიც აისახა. გურული მხედრების ხელოვნება იმდენად ცნობილი გახდა ევროპაში, რომ ინგლისში ისინი დედოფალმა ვიქტორიამ სასახლეში მიიწვია. დედოფალი იმდენად ნასიამოვნები დარჩა ამ სანახაობით, რომ გურულებს საკუთარი ხელით გადასცა მათივე ფოტოსურათებით სავსე მოოქროვილი ალბომი. ინგლისურმა პრესამ კი უამრავი სტატია დაწერა მხედრების ხელოვნებაზე და მადლობის წერილები გამოაქვეყნა. ასევე წარმატებით იასპარეხეს გურულმა ცხენოსნებმა საფრანგეთშიც. გურული ცხენოსნების გამოსვლებს ამერიკაში ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტები - უილსონი და თეოდორ რუზველტიც დაესწრნენ. რუზველტი ისე აღფრთოვანდა მოჯირითე გიორგი ჩხაიძის ოსტატობით, რომ მას სამახსოვროდ ოქროს ბეჭედი და ლანგარი გადასცა, რომელზეც ცხენზე ამხედრებული პრეზიდენტი იყო გამოსახული..

მიუხედავად იმისა, რომ გურული ცხენოსნების მოგზაურობის შესახებ ბევრი მასალა განადგურებულია, დღემდე არსებობს 1905 წლის აფიშა. აფიშაზე მხედარი და ჯგუფის მეთაური - ლუკა ჩხარტიშვილია გამოსახული. გურული მხედრები შოუს სხვა მონაწილეებთან მეგობრობდნენ. განსაკუთრებით ინდიელებთან ჰქონდათ თბილი ურთიერთობა. გურულები და ინდიელები ხშირად ეხმარებოდნენ ერთმანეთს. ამერიკასა და ევროპაში გურული მხედრების წარმოდგენები 1917 წლამდე გაგრძელდა. ამ ხნის განმავლობაში 150-ზე მეტი ადამიანი გამოვიდა მაყურებლის წინაშე. რამდენიმე გურული მხედარი ამერიკაშია დაკრძალული.

I. დახურული კითხვები

1. როდის გახდა გურული ცხენოსნების ნიჭი ამერიკასა და ევროპაში ცნობილი?

ა) მე-18 საუკუნის ბოლოს

ბ) მე-19 საუკუნის ბოლოს

გ) მე-20 საუკუნის დასაწყისში

2. რომელი მნიშვნელოვანი მოვლენის აღსანიშნავად მიიწვიეს პირველად გურული მხედრები ამერიკაში?

- ა) ამერიკის აღმოჩენის 400 წლისთავი
- ბ) დამოუკიდებლობის გამოცხადების 50 წლისთავი
- გ) სახელმწიფოს დაარსების 100 წლისთავი

3. რა ერქვა გურული მხედრების პირველ ჯგუფს?

- ა) „მხედართა რაზმი“
- ბ) „ჩოხაგრძელა“
- გ) „ბაფალო შოუს“

4. რომელ ქვეყნებში გამართეს გურულებმა წარმოდგენები ამერიკაში?

- ა) ესპანეთსა და გერმანიაში
- ბ) იტალიასა და საფრანგეთში
- გ) ავსტრიასა და შვეიცარიაში

5. რამდენი წელი გაგრძელდა „ჩოხაგრძელას“ ტურნე?

- ა) 2 წელი
- ბ) 3 წელი
- გ) 4 წელი

6. ვინ ხელმძღვანელობდა გურული ცხენოსნების ახალ ჯგუფს?

- ა) გიორგი ჩხაიძე
- ბ) ლუკა ჩხარტიშვილი
- გ) უილიამ ქოუდი

7. ვინ იყო „ბაფალო შოუს“ დამაარსებელი?

- ა) თეოდორ რუზველტი
- ბ) უილსონი
- გ) უილიამ ქოუდი

8. რას წარმოადგენდა „ბაფალო შოუს“ წარმოდგენები?

- ა) მხოლოდ შეჯიბრებებს
- ბ) ცოცხალ გამოფენას
- გ) თეატრალურ სპექტაკლებს

9. რომელ წელს შეუერთდნენ ქართველი ცხენოსნები „ბაფალო შოუს“?

- ა) 1883
- ბ) 1892
- გ) 1893

10. ვინ დააჯილდოვა გიორგი ჩხაიძე?

- ა) დედოფალ ვიქტორიამ
- ბ) თეოდორ რუზველტმა
- გ) უილსონმა

II. დია კითხვები

1. რატომ მოახდინა გურული ცხენოსნების ხელოვნებამ დიდი შთაბეჭდილება ამერიკელ მაყურებელზე?
2. რა როლი შეასრულა „ბაფალო შოუმ“ გურული მხედრების წარმატებაში?
3. რა თვისებები უნდა ჰქონოდა წარმატებულ გურულ ცხენოსანს?

4. რომელი ეპიზოდი იქნებოდა შენთვის ყველაზე შთამბეჭდავი და რატომ?

5. რატომ შეიძლება ჩაითვალოს გურული მხედრების გამოსვლა კულტურულ გაცვლად?

6. რატომ არის მნიშვნელოვანი ასეთი ისტორიული მოვლენების ცოდნა დღეს?